

הגדול הזה שהלשון ילבין (ר"י מלוגיל), וכמבואר במשנה (יזמא, ג) ובגמ' שם סז, א) שבשעה שהגיע השעיר למדבר, היה הלשון מלבין מאליו כאות למחילת העוונות. ואין ראייה מהפסוק על נתינת הלשון בראש השעיר, אלא רק על כך שכשהלשון מלבין זהו סימן למחילת העוונות, ומה שנתנוהו דוקא בראש השעיר המשתלח הוא משום שעיקר כפרת עוונות ישראל היא על ידו (אילת השחר). וגם על השעיר לה' קשרו לשון של זהורית בצוארו (משנה שם ה, ב, וגמ' שם מא, ב), והטעם שקשרו הלשונות בשני השעירים לזה בצוארו ולזה בראשו, כדי שלא יתחלפו זה בזה, ושלא יתחלפו באחרים שלא היתה בהם לשון (גמ' שם), ורק שקשרו בלשון של זהורית משום 'אם יהיו חטאיכם כשנים' וגו' (תוס' יו"ט שם).

ואמנם בראשונה לא היו קושרים את לשון הזהורית בראש השעיר, אלא כל אחד היה קושרו בחלון ביתו, ויש שלא היה הלשון מלבין להם, והיו מתביישים זה מזה, התקינו שלא יהיו קושרים אלא בפתח ההיכל, והיו שנים שלא היה מלבין [שמשמת שמעון הצדיק לפעמים לא היה מלבין (יזמא לט, א)] והיו עציבים ומתביישים, התקינו לקושרו בראש שעיר המשתלח, ולא היה רואהו אלא מוליכו לבדו (ירושלמי הובא ברי"מ מלוגיל, וכעין זה בגמ' יזמא סז, א).

אם יהיו חטאיכם כשנים כשילג ילבינו, שהחטא נמשל לאדם שהוא צבע חזק ונראה למרחוק, ואם יהיה בבגד כתם מאותו צבע, לא יסור בכיבוס, והתשובה היא ליבון הכתם (רד"ק ישעיה א, יח).

מנין לסיכה שהיא כשתיה, אך אינה כשתיה מהתורה אלא רק מדרבנן, והפסוקים המובאים בזה הם אסמכתא בעלמא (תוס' יזמא עז, א ותוס' ישנים שם עג, ב). ויש סוברים, שסיכה כשתיה מהתורה, אלא שאינה לגמרי כשתיה לפי שאין בה חיוב כרת או קרבן (שאלות שאילתא קסז והרמב"ם שביתת עשור א, ה לדעת המגיד משנה שם והר"ן שם א, א מדפי הר"ף), ולפיכך אמרו דוקא בדין זה שהפסוק אינו אלא זכר לדבר, כיון שאינה כשתיה לגמרי לכרת וקרבן (ר"י מלוגיל. וראה תוס' שאין ראייה גמורה מהפסוק). ■ להלכה, יש נפקא מינה במחלוקת זו לענין ספק, וראוי להחמיר (משנ"ב תריא, ג).

ביום הכפורים, וסיכה בשומן של איסור, יש סוברים שמותר, כי דוקא לענין יום הכיפורים אמרו שסיכה כשתיה [וכן בתרומה ובאיסורי הנאה] (תוס' יזמא עז, א). ויש סוברים, שגם בשאר איסורים סיכה כשתיה (ב"י י"ד קיז, בשם הארחות חיים), ונקטו דוקא יום הכיפורים, כדי להשיענו שסיכה חמורה בו משאר עינויים, כיון שנחשבת כשתיה (מרומי שדה). ■ להלכה, יש שנקט להחמיר גם בשאר איסורים (ביאה"ל שכו, י בשם ביאור הגר"א שם, וראה ביאה"ל שם לענין בורית העשויה מחלב).

ותבא כמים בקרו ובושמן בעצמותיו, והטעם שהביאה המשנה מקור דוקא לסיכה ולא לשאר העינויים, יש שביאר שמהפסוק כאן למדים שסיכה כשתיה, ולפיכך עונשה חמור משאר עינויים (מרומי שדה, הובא לעיל), ולפי זה חולה שמוכרח לרוחץ או לסוך ביום הכיפורים, עדיף שירחץ ולא יסוך (הערות הגרי"ש אלישיב).

גמרא. תנא רישא טהורה, וכוננת המשנה לגירסא זו 'מנין שהיא טהורה', שמסברא היה לנו לומר שפולטת לעולם טמאה כל זמן שהשכבת זרע לחה, וכמו באיש, כמבואר להלן בע"ב. ועוד, שמסברא היה לנו לומר שלענין פולטת צריך שיעבור 'מעט לעת' ולא נאמר בזה 'מקצת היום [השלישי] ככולו' וכמבואר להלן בסמוך (פני יהושע).

משנה. מנין לפולטת שכבת זרע ביום השלישי שתהא טמאה, ובטומאה זו נחלקו תנאים (נדה מא, ב) אם היא דוקא כשפולטה את הזרע מגופה לגמרי, או גם אם פלטה אותו לבית החיצון שבגופה. והקפיד הכתוב על טומאת קרי במתן תורה (רש"י), לפי שבאה על ידי קלות ראש, וקבלת התורה צריך שתהיה באימה וביראה (תוס', ע"פ הגמ' ברכות כב, א). ולאנשים היה די בטבילה כדי שלא יהיו בעלי קרי ומותרים מיד, ורק משום פליטת שכבת זרע של הנשים, הצריכם לפורש שלשה ימים, שאז נסרה הזרע ואינו מטמאה בפליטתו (ע"פ רש"י כאן, גמ' שם כא, ב ורש"י שם כ, ב). ואף שהרהור בדברי תורה לא נאסר לבעל קרי, מכל מקום בקבלת התורה שמעו את הדברות, ו'שומע כעונה' (תוס' שם כ, ב).

היו נכנים לשלשת ימים, ואף שבפסוק נאמר (שמות יט, י) 'וקדשתם היום ומחר' שמשמע שני ימים ותו לא, מכל מקום ממה שכתוב (שם, טו) 'היו נכונים לשלשת ימים', לומדים שגם ביום השלישי היא טמאה אם פולטת [וראה בגמ' להלן (פו, א) כיצד דרש משה לפי דעה זו את 'היום ומחר'] (פני יהושע).

מנין שמרחיצין את המילה וכו' בשבת, שצריך לחממם עבורו בשבת, לפי שהיא סכנת נפשות אם לא ירחצוהו במים חמים (רמב"ם בפיה"ש). ומלשון המשנה משמע שההיתר הוא לרחוץ רק את מקום המילה ולא את כל גופו של הקטן, אך במשנה להלן (קדו, ב) הגייסא היא 'מרחיצין את הקטן', והיינו את כל גופו וכמבואר בגמ' שם (חתם סופר), ויש שגרסו כן גם במשנה כאן (ר"ף. וירושלמי נחלקו בזה והכריעו כגירסא זו). ■ להלכה, דין זה נהג בזמן חכמי הגמ', שאז היתה זו סכנה לתינוק, אך בזמננו לא נהגו לרחוץ את התינוק מחמת המילה, לפי שנשתנו הטבעים, ומשום כך דין רחיצתו במים חמים בשבת בזמננו הוא כדין רחיצת כל אדם, אלא אם כן ידוע לנו שמסתכן אם לא ירחצוהו אחר המילה, שאז בודאי מותר לרוחצו ולחלל עליו שבת ככל חולה שיש בו סכנה (שו"ע ורמ"א או"ח שלא, ט ומשנ"ב שם לא).

ביום השלישי שחל להיות בשבת, כלומר, מנין שאפילו ביום השלישי הוא עדיין בסכנה, וכל שכן שמרחיצין ביום הראשון והשני שאז בודאי הוא בסכנה (רש"י בבבא ארית השפת אמת, ור"ן נג, א מדפי הר"ף בשם יש אומרים, ור"י מלוגיל). ויש שכתבו, שדוקא ביום הראשון וביום השלישי נחשב בסכנה, שביום הראשון הוא בסכנה לפי שהוא מיד לאחר המילה, וביום השלישי הוא בסכנה לפי שאז החולי מתחזק יותר, אבל ביום השני אינו נחשב חולה מסוכן (ר"ן שם, בדעת הר"ף והרמב"ם מילה, ב, ח).

שנאמר והי ביום השלישי בהיותם כאבים, ואף שביום הראשון והשני היו יותר בסכנה מחמת המילה, מכל מקום המתנין ליום השלישי מהמילה כי אז כבר נחלשו יותר על ידי התמשכות זמן החולי, ולא היו יכולים לברוח ולהילחם (ר"ן שם וחפץ ה' [לבעל האור החיים הקדוש] לשיטת רש"י לעיל). ויש שפירשו, שהמתנין ליום השלישי כי אז היו בסכנה יותר מהיום הראשון, שהחולי מתחזק יותר ביום השלישי (ר"ן שם, לשיטת הר"ף והרמב"ם לעיל).

וראה זו מאנשי שכם, כתוב בברייתא להלן (קדו, ב) שאינה ראייה גמורה אלא זכר לדבר, ובטעם הדבר פירשה הגמ' (שם), שאנשי שכם היו גדולים, וגדול שמל אין המכה שבבשרו מתרפאת מהר, אבל קטן מתרפאת מכתו מהר.

מנין שקושרין לשון של זהורית בראש שעיר המשתלח, כלומר, מנין שהבטיחם הקב"ה שיראה להם בפרהסיא את האות